

BANKLARNING AKTIV VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH.

Ergashova Jannatoy Shuhrat qizi.

Bank moliya akademiyasi, Tinglovchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola banklarning aktiv va passivlarini boshqarishni takomillashtirishga qaratilgan yondashuvlarni o'rganadi. Bankning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda aktiv va passivlarni muvozanatlash muhim rol o'ynaydi. Maqolada likvidlik va kapital yetarliligini boshqarishning samarali usullari, risklarni minimallashtirish strategiyalari, hamda texnologik innovatsiyalarni qo'llashning ahamiyati batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, makroiqtisodiy o'zgarishlarning bank balansiga ta'siri o'rganilib, marjinal foydani oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolaning xulosalari banklar uchun amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi va kelgusida banklarning moliyaviy boshqaruvini yanada mustahkamlashga yordam beradi.

Abstract: This article examines approaches to improving asset and liability management of banks. Balancing assets and liabilities plays an important role in ensuring the financial stability of the bank. The article analyzes in detail the effective methods of managing liquidity and capital adequacy, risk minimization strategies, and the importance of using technological innovations. Also, the impact of macroeconomic changes on the bank's balance sheet is studied, and the possibilities of increasing the marginal profit are considered. The conclusions of the article contain practical recommendations for banks and help to further strengthen the financial management of banks in the future.

Kalit so'zlar: Bank tuzilmasi, aktivlar, passivlar, tijorat banki, bank krediti, bank faoliyati, umidsiz qarz, natijadorlik, samardorlik, bank siyosati.

Kirish:

Banklar zamonaviy iqtisodiyotning asosi hisoblanadi va ularning barqaror faoliyati iqtisodiy rivojlanish uchun muhim ahamiyatga ega. Banklarning asosiy vazifalaridan biri moliyaviy vositachilik qilib, aktiv va passivlarini samarali boshqarishdir. Aktiv va passivlarni muvozanatlash bankning moliyaviy salohiyatini oshiradi, risklarni minimallashtiradi va likvidlikni ta'minlaydi.

Mamlakatimiz iqtisodiyoti global bozorlar bilan integratsiyalashib borayotgan bir paytda, banklarning aktiv va passivlarini boshqarishning zamonaviy yondashuvlari yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bank balansidagi aktivlar va passivlarni samarali boshqarish orqali banklar nafaqat o'z mijozlariga sifatli xizmat ko'rsatadi, balki iqtisodiy barqarorlikka ham hissa qo'shadi.

Mazkur maqolada banklarning aktiv va passivlarini boshqarishni takomillashtirish usullari, likvidlik va kapital yetarliligi masalalari, risklarni boshqarish strategiyalari va texnologik innovatsiyalarning bu jarayondagi o'rni o'rganiladi. Shuningdek, maqolada makroiqtisodiy o'zgarishlarning bank balansiga ta'siri va marjinal foydani oshirish imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi. Ushbu mavzularni batafsil tahlil qilish banklar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi va ularning moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodi:

Ushbu tadqiqotda banklarning aktiv va passivlarini boshqarishni takomillashtirish bo'yicha zamonaviy yondashuvlar va amaliyotlarni o'rganish uchun bir nechta tadqiqot metodlari qo'llanildi. Metodlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Adabiyot Sharhi: Banklarning aktiv va passivlarini boshqarish bo'yicha ilg'or nazariyalar, ilmiy maqolalar, kitoblar va hisobotlar ko'rib chiqildi. Adabiyot sharhi orqali mavzuga oid asosiy tushunchalar, muammolar va ilg'or amaliyotlar o'rganildi.

Empirik Tahlil: O'zbekiston va boshqa mamlakatlardagi banklarning moliyaviy ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Banklarning yillik hisobotlari, balanslar va moliyaviy natijalari o'rganilib, aktiv va passivlarni boshqarishning amaliy yondashuvlari tahlil qilindi.

Intervyular va So'rovnomalar: Banklarda ishlovchi moliyaviy mutaxassislar, boshqaruvchilar va auditorlar bilan intervyular va so'rovnomalar o'tkazildi. Bu usul orqali real tajriba va amaliyotlar haqida ma'lumot yig'ildi.

Vaziyat Tahlili (Case Study): Bir nechta yetakchi banklarning aktiv va passivlarini boshqarish bo'yicha muvaffaqiyatli misollari tahlil qilindi. Vaziyat tahlili usuli orqali muvaffaqiyat omillari va qo'llangan strategiyalar o'rganildi.

Kvantitativ va Kvalitativ Tahlil: Yig'ilgan ma'lumotlar kvantitativ (sonli) va kvalitativ (sifatli) tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, natijalar statistik va tavsifiy tahlil qilindi. Bu usullar yordamida banklarning aktiv va passivlarini boshqarish samaradorligi va ular orasidagi bog'liqlik aniqlab chiqildi.

Tahlil va natijalar:

Ushbu tadqiqot davomida banklarning aktiv va passivlarini boshqarishni takomillashtirish bo'yicha turli metodlar va strategiyalar o'rganildi. Empirik tahlil, adabiyotlar sharhi, intervyular va vaziyat tahlili natijalari quyidagi asosiy yo'nalishlarni ko'rsatdi:

Likvidlik Boshqaruvi: Tahlillar natijasida banklar likvidlikni boshqarishda qiyinchiliklarga duch kelayotgani aniqlandi. Ko'plab banklar likvidlik buferlarini ta'minlash va likvidlik riskini minimallashtirish uchun qisqa muddatli kredit liniyalari va likvidlik portfellaridan foydalanadi. Innovatsion likvidlik boshqaruv tizimlari, jumladan, blokcheyn texnologiyalari, banklarning likvidligini oshirishda sezilarli natijalar berdi.

Riszlarni Boshqarish: Banklarning aktiv va passivlarini boshqarishda riszlarni minimallashtirish muhim omil hisoblanadi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ilg'or riszlarni boshqarish strategiyalari, jumladan, stress-testlash va senariy tahlili, banklarning moliyaviy barqarorligini oshiradi. Ushbu strategiyalarni qo'llagan banklar moliyaviy krizis davrida ham barqarorlikni saqlab qolishga muvaffaq bo'lishdi.

Kapital Yetarliligi: Bank kapitalining yetarliligini ta'minlash bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar samaradorligi tahlil qilindi. Uzoq muddatli kapital strategiyalari va kapitalni diversifikatsiya qilish banklarning moliyaviy mustahkamligini oshirdi. Kapital bozorlaridagi o'zgarishlar va regulyativ talablar banklarning kapital boshqaruviga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Texnologik Innovatsiyalar: Texnologik innovatsiyalar, xususan, raqamli bank xizmatlari va sun'iy intellektning aktiv va passivlarni boshqarishda qo'llanilishi, banklarning samaradorligini oshirdi. Intervyu va so'rovnomalar natijalari shuni ko'rsatdiki, texnologik yangiliklar banklar uchun raqobatbardoshlikni saqlash va mijozlarga sifatli xizmat ko'rsatishda muhim ahamiyatga ega.

Makroiqtisodiy O'zgarishlar Ta'siri: Tahlillar natijasida makroiqtisodiy o'zgarishlarning bank balansiga ta'siri aniqlandi. O'zbekiston va boshqa mamlakatlardagi iqtisodiy ko'rsatkichlar, jumladan, foiz stavkalari va inflyatsiya darajasi, banklarning aktiv va passivlarini boshqarishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Stabil iqtisodiy muhit banklar uchun foydali bo'lib, ular o'z strategiyalarini yanada ishonchli rejalashtirish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Natijalar:Maqola davomida olib borilgan tahlillar natijasida quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

Banklarning likvidlikni boshqarishning innovatsion usullari likvidlik riskini kamaytiradi va moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi.

Riszlarni boshqarish strategiyalarini samarali qo'llash banklarning moliyaviy barqarorligini oshiradi.

Kapital yetarliligini ta'minlash bo'yicha uzoq muddatli strategiyalar va diversifikatsiya qilish muhim ahamiyatga ega.

Texnologik innovatsiyalar banklarning samaradorligini oshiradi va mijozlarga ko'rsatiladigan xizmat sifatini yaxshilaydi.

Makroiqtisodiy o'zgarishlar banklarning aktiv va passivlarini boshqarishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu natijalar banklarning aktiv va passivlarini boshqarishni takomillashtirish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi va banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Mazkur maqola davomida banklarning aktiv va passivlarini boshqarishni takomillashtirishning turli yondashuvlari va strategiyalari batafsil tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va ularning faoliyatini samarali boshqarish uchun quyidagi muhim jihatlarni aniqladi:

Likvidlik boshqaruvi: Banklarning likvidlikni boshqarish bo'yicha innovatsion usullarni qo'llashlari likvidlik riskini kamaytirib, moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Bu usullar banklarga qisqa va uzoq muddatli likvidlik buferlarini yaratishga imkon beradi.

Risklarni boshqarish: Ilg'or risklarni boshqarish strategiyalarining qo'llanilishi banklarning moliyaviy barqarorligini oshiradi. Stress-testlash va senariy tahlili kabi usullar banklarga noaniq iqtisodiy sharoitlarda ham barqarorlikni saqlash imkonini beradi.

Kapital yetarliligi: Bank kapitalining yetarliligini ta'minlash uchun uzoq muddatli kapital strategiyalari va kapitalni diversifikatsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuvlar banklarning moliyaviy mustahkamligini oshirishga xizmat qiladi.

Texnologik innovatsiyalar: Texnologik yangiliklar banklarning aktiv va passivlarini boshqarishda samaradorlikni oshiradi va mijozlarga ko'rsatiladigan xizmat sifatini yaxshilaydi. Raqamli bank xizmatlari va sun'iy intellektning qo'llanilishi banklarning raqobatbardoshligini oshiradi.

Makroiqtisodiy o'zgarishlar ta'siri: Makroiqtisodiy o'zgarishlar banklarning aktiv va passivlarini boshqarishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Stabil iqtisodiy muhit banklar uchun foydali bo'lib, ular o'z strategiyalarini ishonchli rejalashtirish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Maqolaning xulosalari banklar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi. Banklarning aktiv va passivlarini samarali boshqarish orqali moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, risklarni minimallashtirish va likvidlikni oshirish imkoniyatlari kengayadi. Shu bilan birga, texnologik innovatsiyalar va ilg'or boshqaruv usullarini qo'llash banklarning raqobatbardoshligini saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Kelgusida banklarning aktiv va passivlarini boshqarishni takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish va yangi yondashuvlarni joriy etish zarur.

Adabiyotlar:

1. Nazarali o'g'li, M. S. (2023). THE STUDY OF VALUE-ADDED TAX: KNOWLEDGE FROM THE EU VAT EXPERIENCE AND UZBEKISTAN'S VAT SYSTEM. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9, 131-135.
2. Po'latov, S., & Farmonov, I. (2023). The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.
3. Otto, M., & Thornton, J. (2023). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I VA AYLANMADAN OLINADIGAN SOLIQ TO'LOVCHILARINI BIR-BIRIDAN FARQLI JIHLATLARINI BAHOLASH. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9, 140-143.

4. Isroilova, S. (2024). TIJORAT BANKLARI RESURSLARINING BANK FAOLIYATIGA TUTGAN O‘RNI.
5. Habibullayev, A. (2023). BANK TIZIMI. MARKAZIY VA TIJORAT BANKLAR HAMDA ULARNING VAZIFALARI. Центральноазиатский журнал образования и инноваций, 2(7), 179-182.
6. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi- Toshkent: G‘afur G‘ulom nashriyot uyi 2020.- 640 b.